

KRIAUKLIŲ RINKĖJAS

Rakinėdamas virtuvėje moliuskus, kriauklių rinkėjas išgirdo nuo rifo pusės atburzgiant vandens taksi. Jis net susigūžė nuklausęs, kaip valties korpusas traiško raguotųjų koralų taureles ir miniatiūrines vamzdinių koralų tūtas, dragoja minkštuošius gėles ir paparčius primenančius koralus, negana to, skaldo kriaukles: žaloja alyvūnius, mureksus, bukcinius, taip pat *Hydactinia physis* ir *Turris babylonica* rūšių pilvakojus moliuskus. Žmonės jau ne pirmą kartą jo ieško.

Štai kojos jau šlepsi per vandenį į krantą, valtis pasuka atgal į Lamu, ir netrukus pasigirsta tylus tolygus beldimas. Vokiečių aviganė Tumainė, lindinti po jo lova, pratisai kimiai suinkščia. Numetęs moliuską į kriauklę, jis nusišluosto rankas ir nenorom eina pasitikti svečių.

Paaiškėjo, jog tai pora dramblotų žurnalistų iš kažkokio Niujorko bulvarinio laikraščio, abu Džimai. Jų delnai buvo glotnūs ir karšti. Jis įpylė jiems „Chai masala“ arbatos. Stebėtina, kaip

jie dviese užankštė virtuvę. Vyras pasakė ketiną apie jį rašyti: pasiliksią tik dviem dienoms, gerai atsilyginsią. Ar 10 000 žalių jam pakaks? Jis tik išsitraukė iš marškinių kišenės ceritidę, pailgą ragelio formos kriauklę, ir ėmė sukioti tarp pirštų. Žurnalistai klausinėjo jo apie vaikystę: ar jis būdamas vaikas tikrai nušovęs elnią karibų? Nejaugi tam nebūtina gerai matyti?

Jis atsakinėjo nieko neslėpdamas. Atrodė, visa tai vyksta tarsi kokiam keistame sapne, o ne tikrovėje. Iš kur išdygo tiedu žaliūnai Džimai, kodėl jie sėdi prie jo stalo, klausinėja visokių dalykų ir skundžiasi dėl pūvančių moliuskų smarvės? Galiausiai jie paprašė papasakoti apie kūgenius – kokio stiprumo tų moliuskų nuodai, taip pat ar daug pas jį būna lankytojų. Apie sūnų nieko neklausinėjo.

Visą naktį buvo tvanku. Žaibai marmuro gyslomis raižė dangų už rifo. Gulėdamas lovoje jis girdėjo, kaip skruzdėlės ropoja storulių kūnais ir kaip jie kasosi miegmaišiuose. Prieš auštant patarė jiems išsikratyti batus, kad nebūtų įlindęs skorpionas, ir kai vaikinai tai padarė, iš vieno bato tikrai iškrito skorpionas ir skubiai nučiuženo po šaldytuvu.

Pasiėmęs kibirėlį radiniams kriauklių rinkėjas prisegė Tumainei prie antkaklio pavadėlį ir jos vedamas patraukė takučiu prie rifo. Kvepėjo žaibais. Džimai paknopstomis šniokštavo iš paskos. Stebėjosi, kad jis taip sparčiai skuodžia.

– O kas čia ypatingo?

– Na, – sutriko jie, – juk pats aklas. Tokiu taku sunku eiti, visur dygliai.

Iš Lamu atsklido aukštas stiprus muedzino balsas, kviečiantis melstis.

– Dabar ramadas, – paaiškino jis Džimams. – Žmonės nevalgo, kol saulė virš horizonto. Tik arbatą geria. O po saulėlydžio pradeda valgyti. Jeigu norit, šįvakar galim tenai užsukti. Žmonės gatvėse keps mėsą.

Iki pusiaudienio, nubradinę kokį kilometrą, jie pasiekė išsiritusią rifo keterą. Jiems už nugaros ramiai telkšojo lagūna, priekyje švelniai bangavo jūra. Prasidėjo potvynis. Paleista nuo pavadžio Tumainė stovėjo iki pilvo vandenyje ant grybą primenančios uolos ir lekavo. Pasilenkęs kriauklių rinkėjas pirštais mikliai grabinėjo, čiupė ir kapstė smėlį įduboje ieškodamas kriauklių. Ištraukęs vieną sudužusią, perbraukė nagu iškilias apvijas ir paskelbė:

– Ilgauodegė verpstė! *Fusinus colus!*

Bangai artėjant kriauklių rinkėjas pakėlė aukštyn kibirėlį, kad vanduo nenusineštų. Kai banga nusirito, vėl suleido pirštus į smėlį, čiupinėjo įdubą tarp aktinijų, kiek ilgėliau stabtelėdamas ties išsirangiusių it smegenys koralų sankaupa, gaudydamas smėlin slėptis sprunkantį moliuską.

Vienas iš Džimų buvo pasiėmęs povandeninę kaukę ir darbar žvalgėsi po vandeniu.

– Žiū, kokia mėlyna žuvis, – iškvėpė orą jis. – Tai bent *mėlis!*

Tą akimirką kriauklių rinkėjas kaip tik galvojo apie nematocistų neįautrumą aplinkai. Tos mažulytės ląstelės netgi po mirties sugeba išskirti nuodus – pernai vienas aštuonias dienas išgulėjęs ant kranto jau išdžiūvęs čiuptuvėlis taip nudilgė berniukui kojas, kad jos baisiausiai sutino. Po žuvies drakoniukės įkandimo vienam vyrui ištino dešinė kūno pusė, aptemo akys, visas pasidarė tamsiai violetinis. Prieš daug metų nuodingoji karpuotė įgėlė ir pačiam kriauklių rinkėjui į padą – oda nusilupo ir liko lygutėlė, be jokios raukšlės. O kiek jūrų ežių spyglių, kad ir nulūžusių, bet vis dar nuodingų, jis ištraukė iš Tumainės letenų. Kas, jeigu geltonlūpis plokščiauodegis įsirangys Džimams tarp riebių šlaunų? O jeigu už apykaklės užkris kokia sparnapekė žuvis?

– Štai jums tai, dėl ko atvažiavote, – pranešė jis ir ištraukė kūgenį iš griūvančio urvelio. Kriauklių rinkėjas apsuko moliuską,

suėmęs dviem pirštais už apačios. Net ir dabar nuodingas jo čiup-tuvėlis buvo išlindęs ir pasiruošęs pulti.

Džimai triukšmingai taškydamiesi atbrido prie jo.

– Tai geografinis kūgenis, – pasakė jis. – Minta žuvimis.

– Šitoks praryja žuvį? – nustebo vienas iš Džimų. – Jis juk mažesnis už mano mažylį pirštą.

– Šio moliusko dantyse yra dvylikos rūšių nuodų, – atsakė kriauklių rinkėjas, mesdamas jį į kibirėlį. – Galėtų čia pat jus abu paralyžiuoti ir paskandinti.

Viskas prasidėjo tada, kai kriauklių rinkėjo virtuvėje maliarija sergančią budistę iš Siatlo, vardu Nensė, įgėlė kūgenis. Šimtus metrų šliaužė iš vandenyno per kokoso palmių giraitę, per akacijų šabakštynus, įgėlė jai ir apsisukęs išspruko lauk pro duris.

O gal tai prasidėjo dar anksčiau, prieš Nensę, gal išaugo iš paties kriauklių rinkėjo, taip, kaip auga kriauklė – iš vidaus stiebdamasi apsieja apvijomis savo įnamį, be atvangos zulinama jūros stichijų.

Džimai neklydo: kadaise kriauklių rinkėjas medžiojo elnius karibus. Būdamas devynerių jis gyveno Vaithorse, Kanadoje, ir tėvas net per žvarbiausią šlapdribą liepdavo jam išlindus iš malūnsparnio kabinos burbulo šaudyti į pasilpusius elnius iš šautuvo su optiniu taikikliu. Bet paskui jam prasidėjo chorioideremija ir tinklainės degeneracija; per metus regos laukas visai susiaurėjo, akyse sumirgo vaivorykštiniai ratilai. Kai dvylikametį tėvas nuvežė parodyti specialistui į Floridą, kuri buvo už keturių tūkstančius mylių į pietus, pasaulis jam jau buvo užtemęs.

Kad berniukas aklas, oftalmologas suprato, vos tik vaikas įžengė pro duris: viena ranka įsikibęs tėvo kelnių diržo, kitos

delną vis atstatydamas priekin, kad į ką neatsitrenktų. Vietoj apžiūros – ką jau ten bežiūrėsi? – daktaras nusivedė jį į savo kabinetą, nuavė jam batus ir pro kitas duris palydėjo smėlio takeliu iki nerijos. Berniukas nebuvo matęs jūros ir dabar kiek išgalėdamas bandė sugerti naujus įspūdžius: neryškius bangų šešėlius, palei potvynio liniją nusidriekusių žolynų apybraižas, išskydusį saulės trynį. Daktaras padavė jam jūržolės svogūnėlį, kad sutraiškytų jį tarp pirštų ir nykščiu iškrapštytų vidų. Daug dar buvo visokių atradimų: mažulytis kardauodegis krabas, jojantis ant didesnio savo giminaičio per lūžtančią bangą, saujelė moliuskų midijų, apkibusių drėgną uolos papėdę. Bet lemtingoji berniuką pakeitusi akimirka buvo ta, kai įsibridęs į jūrą iki kulkšnių jis koja užčiuopė nedidelę apvalią kriauklę, ne ilgesnę kaip vienas nykščio pirštakaulis. Rankos pačios iškapstė kriauklę iš smėlio, čiuopė glotnų it kiaušinis jos kiautą, dantytą angos kiaurymę. Pirmą kartą gyvenime jis laikė rankose tokį tobulą kūrinį.

– Tai perlinė kaurė, – tarė daktaras. – Puikus radinys. Apačioje su rudais taškeliais ir tamsiais dryžiais kaip tigro. Tu jos nematai, ką?

Bet jis matė. Per visą savo gyvenimą nieko aiškiau nebuvo matęs. Pirštais glostė kriauklę, spusčiojo, vartė. Jam dar nebuvo tekę liesti tokio šilkinio paviršiaus, jis nė neįsivaizdavo, kad kas nors gali būti taip tobulai nugaludinta. „Kas ją padarė?“ – paklausė beveik pašnibždomis. Jis taip ir nepaleido tos kriauklės iš rankos visą savaitę, iki kol tėvas lupte išlupo iš nagų, nes pradėjo dvokti. Akies mirksniu jo pasaulį užpildė kriauklės, moliuskai ir konchiliologija. Vaithorse per vieną poliarinę naktį jis perkando Brailio raštą ir ėmė užsisakinėti paštu knygas apie kriaukles, o prasidėjus atodrėkiui vartė griaumedžius ieškodamas miškinių juostasraigių. Sulaukęs šešiolikos, užsidegęs aistra rifams, apie kuriuos sužinojo iš knygų, tokių kaip „Didžiojo barjerinio rifo

stebuklai“, jis visiems laikams paliko Vaithorsą ir, tarnaudamas buriniuose laivuose, skersai išilgai išmaišė tropikus: Sanibelio salą, Sent Lusiją, Batano salas, Kolombą, Bora Borą, Kernsą, Mombasą, Moorėją. Ir visa tai aklomis. Jo oda nurudo, o plaukai išdegė saulėje iki baltumo. Pirštai, juslės, protas – visa jo esybė buvo apsėsta egzoskeletų, tų kalcinių skulptūrų geometrijos, jam rūpėjo sužinoti, kaip per evoliuciją susidarė tie nuožulnumai, dygliai, rumbai, apvijos, klostės. Bet kurią kriauklę atpažindavo liesdamas pirštais; pasukiojęs, apčiupinęs nustatydavo rūšį: *Ancilla*, *Ficus*, *Terebra*.

Sugrįžęs Floridoje baigė biologijos bakalauro studijas, apsigynė disertaciją iš malakologijos. Jis apkeliaavo Žemę palei pusiaują; buvo beviltiškai pasiklydęs Fidžio salyne, apvogtas Guame, paskui ir Seišeliuose; atrado naują dvigeldžių moliuskų rūšį, naują plokščiakojų moliuskų šeimą, naujų *Nassarius* ir *Fragum* genčių atstovų.

Kai jau buvo parašęs keturias knygas, pergyvenęs tris aviganius vedlius ir tapęs sūnaus, vardu Džošas, tėvu, atsisakęs profesoriaus karjeros, išsikraustė į Keniją, į atokiausią Lamu archipelago salą, ir įsikūrė kibandoje* šiaudiniu stogu, nedideliame jūrų draustinyje kiek šiauriau Lamu miesto, už šimto kilometrų nuo pusiaujo. Jam buvo penkiasdešimt aštuoneri. Tuo metu jau buvo supratęs, kad malakologija niekur jo neveda, vien kelia vis naujus klausimus. Jis taip ir nesužinojo, kaip per evoliuciją susidarė ta begalinė kriauklių įvairovė. Iš kur tas pinučių ornamentas? Iš kur tos rievės, tie kauburiuoti mazgai? Galiausiai paaiškėjo, kad nežinojimas daugybe atžvilgių yra malonus: randi kriauklę ir ūmai pajunti, kažkaip savaime, intuityviai supranti, kodėl ji panūdo būti tokia graži. Kiek džiaugsmo jam tatai teikė, kokias nemarias paslaptis bylojo!

| * Trobelėje (suahilių k.).

Visame pasaulyje potvyniai kas šešios valandos suneša į pakrantes krūvas grožybių, ir štai dabar jis viso to vyksmo dalyvis, gali žarstyti jas rankomis, apžiūrinėti sukiodamas tarp pirštų. Gali rinkti kriaukles, kurių kiekviena – gyvas stebuklas, jas atpažinti ir dėtis į kibirėlį – štai ko kupinas dabar buvo jo gyvenimas.

Kartais rytais, kai brisdavo per lagūną paskui priekyje smagiai liuoksinčią Tumainę, jį apimdavo nenumaldomas noras pagarbiai nusilenkti.

Bet paskui, prieš porą metų, jo gyvenime įvyko posūkis, atsirado nauja apvija – neišvengiama ir kartu nenuspėjama, panašiai kaip ceritidės anga. (Įsivaizduokite, kad įkišę nykštį į kriauklę braukiate iš viršaus žemyn, čiuopiate apvijas ir staiga aptinkate skylutę.) Tada jam buvo šešiasdešimt treji, jis vaikštinėjo pakrante saulės atokaitoje už savo kibandos, kojos nykščiu smėlyje užčiuopė išmestą į krantą jūrų agurką; tuo metu Tumainė staiga sucypė ir žvangindama apykakle pasileido bėgti. Pasivijęs ją kriauklių rinkėjas susidūrė su Nense – ištikta saulės smūgio, ji klaidžiojo pakrante vilkėdama kelioniniu samanų spalvos kostiumu, lyg būtų ką tik iškritusi iš „Boing 747“. Jis parsivedė ją į trobelę, paguldė į savo lovą, pagirdė šilta arbata. Ją purtė drebulys. Per radijo stotelę kriauklių rinkėjas iškvietė daktarą Kabiru ir šis atskubėjo kateriu iš Lamu.

– Karštinė, – pareiškė daktaras ir kliūstelėjo moteriai ant krūtinės jūros vandens, kiaurai sušlapindamas palaidinę ir užliedamas grindis.

Galiausiai karštis nuslūgo, daktaras išvažiavo, o nepažįstamoji dvi paras miegojo kaip užmušta. Keista, bet niekas jos per

tą laiką nepasigedo, niekas neieškojo per radijo stotelę, nė vienas vandens taksi neatplukdė į lagūną būrio sunerimusių ieško-tojų amerikiečių.

Kai tik ji atsigavo ir galėjo kalbėti, žodžiai pasipylė kaip iš maišo, ir kriauklių rinkėją parbloškė, tiesiog užliejo nesustabdomas asmeninių problemų srautas ir intymių paslapčių tvanas. Kokį pusvalandį ji visai rišliai pasakojo, kodėl palikusi vyrą ir vaikus. Kartą nuoga plaukiodama savo baseine staiga suvo-kusi, kad jos gyvenimas – du vaikai, Tiudorų stiliaus triaukštis namas, „Audi“ furgonas – visai ne tai, ko ji norėjusi. Tą pa-čią dieną palikusi namus. Keliaudama per Kairą susipažinusi su neobudistu, tas supažindinęs ją su tokiomis sąvokomis kaip vidinė ramybė ir pusiausvyra. Ji jau buvo nusprendusi gyventi su juo Tanzanijoje, bet pasigavo maliariją.

– Ir ką tu pasakysi?! – sušuko ji, iškeldama rankas. – Dabar aš čia! – Tarsi viskas jau būtų buvę nuspręsta.

Kriauklių rinkėjas slaugė ją, klausėsi jos ir kepė jai skrebučius. Kas trečią dieną, kai ji imdavo klejoti, atsiklaupęs prie jos pilda-vo ant krūtinės jūros vandenį, kaip buvo liepęs daktaras Kabiru.

Bet kitomis dienomis ji atrodė neblogai ir toliau tarškėjo apie savo gyvenimą. Jis savotiškai nebyliai ją įsimylėjo. Kai ji lagūnoje pašaukdavo jį, jis plaukdavo artyn, stengdamasis ir-tis kuo vienodesniais mostais, kaip gebėjo jo, šešiasdešimt trejų metų vyro, rankos. Virtuvėje jis net iškepė jai blynų, ir ji kiken-dama tikino jį, kad jie labai skanūs.

Vieną naktį jinai užgulė jį. Kriauklių rinkėjui dar nespėjus visai atsibusti, jie jau buvo pasimylėję. Paskui jis išgirdo ją ver-kiant. Argi dėl sekso verkiama?

– Tu pasiilgai vaikų, – pasakė jis.

– Ne, – įsikniaubusi į pagalvę dusliai atsakė ji. – Man jų nebereikia. Man reikia ramybės. Pusiausvyros.

– Gal vis dėlto tu ilgiesi šeimos? Tai natūralu.

Ji atsisuko į jį.

– Natūralu? Neatrodo, kad tu būtum pasiilgęs savo vaiko. Žinau, kad jis siunčia tau laiškus. Bet nė sykio nemačiau, kad jam atrašytum.

– Beje, jam jau trisdešimt... – atsakė jis. – Ir aš nuo jo nepabėgau.

– Nepabėgai? Tu esi už milijardo mylių nuo namų! Čia tai atsiskyrimas nuo pasaulio. Nei gėlo vandens, nei draugų. O vonioje ropinėja vabalai.

Jis nesumojo, ką atsakyti. Ko jinai, tiesą sakant, iš jo nori? Tad atsikėlė ir išėjo rinkti kriauklių.

Tumainė buvo patenkinta: palakstys prie jūros mėnuliui šviečiant, nebegirdėš šeimininko viešnios tarškėjimo. Jis atsegė pavadėlį ir ėmė bristi vandeniui, o kalė baksnojo snukiu jam į blauzdas. Buvo nuostabi naktis, lengvas vėjelis glamonėjo juodu iš visų pusių, o priešpriešiais, jam tarp kojų, sruveno šiltas potvynio vanduo. Tumainė nuplaukė prie uolos, o jis vaikštiniėjo pats sau, retsykiais pasilenkdamas ir apčiupinėdamas smėlį. Sraigtenė, karūninis nasarijus, nuskilęs mureksas, juostuota burlija – maži keliauninkai, besiiriantys per tėkmės suplūktus smėlio rumbelius. Pasigrožėjęs kriauklėmis, padėjo jas tenai, kur rado. Prieš pat aušrą pasitaikė du nežinomi kūginių genties moliuskai, trijų colių ilgio įžulūs individai, susiruošę paskanauti jų nuodų jau paralyžiuotos vienuolžuvės.